THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE, CULTURE AND IDENTITY, ASPECTS OF THE INTERFERENCE

Katalin Balazs, Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This paper is trying to emphasize the importance of the relationship between the mother tongue and the identity, the national identity, reaching trends of bilingualism, interferences in the case of which narrowing the usage area of the language, this does not become modernized, its terminology becomes archaic,there appear foreign words.

Even for most linguists, the language represents only the field of research, it means searching and settling rules and laws. However, language, especially the mother tongue, is more than the assembly of the well-settled rules: it is a special phenomenon, the determining factor of our lives, of the community in which we live.

Language reflects consciousness, self-awareness, it is what defines our identity, it represents an emotional connection with a particular linguistic community.

Keywords: mother tongue, national identity, linguistic community, language contact

Limba reprezintă nivelul superior al capacității mentale a omului, iar în ceea ce privește însușirea, învățarea limbii materne, aceasta se produce fără să știm ce procedeu se află la baza procesului de însușire, nu știm cum învățăm cuvintele; „prindem din zbor" și nu știm cum se formează și cum se dezvoltă treptat în creierul nostru mecanismele de însușire a sistemului gramatical al limbii materne. Un răspuns simplu care poate fi dat la aceste întrebări este acela că toate acestea se învață, le învățăm de la părinți (mai ales de la mama, de unde și denumirea „limba maternă").

Un individ, chiar și în cazul în care cunoaște și folosește în paralel două sau mai multe limbi, își exercită activitatea de gândire doar într-o singură limbă, care, de obicei, este limba maternă. În limbă maternă are loc cristalizarea schematică a realității, perceperea noțională a acesteia, are loc transpunerea lumii în cuvinte, în idei, în timp ce o altă limbă cunoscută (sau alte limbi cunoscute) de individ servesc ca instrument în realizarea contactelor, în procesul de comunicare, ușurând realizarea acestuia. Contactul cu alte limbi permite lărgirea sferei de orientare, dezvoltă cunoașterea, reprezintă o sursă de informații, dar totuși, activitatea de gândire – prin care schițăm și încercăm toate acțiunile, planurile noastre –, devine posibilă doar într-un mediu confortabil al limbii, într-un mediu familiar, în care ne simțim ca acasă, adică, în limba maternă. Este cunoscut faptul că în cazul în care vrem să facem ordine printre gândurile noastre, când vrem să exprimăm intențiile noastre în lumea simbolică a limbilor, când ne preocupă perceperea lumii noastre lăuntrice și vrem să dominăm și să înfrângem lucrurile care se petrec în noi și în lumea înconjurătoare, când vrem să evadăm din această lume pentru a face bilanțul celor

BDD-V1605 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:50 UTC)

întâmplate cu noi –, pentru toate aceste situații avem nevoie, fără discuție, de căldura și de siguranța acelui cămin, pe care ni-l oferă limba maternă, cunoașterea ei.

Dacă ar fi să descriem caracteristicile limbii materne, putem spune că: este prima limbă învățată, de obicei, de la părinți, însușirea ei se produce spontan, instinctiv; se poate observa naturalețea și ușurința cu care este folosită atât în cazul producerii unui text, cât și în cazul înțelegerii acestuia. Limba maternă reflectă concepția individului (indivizilor) despre lume, este cea care – în mediul nostru apropiat – ne îndrumă și stabilește, fixează locul fiecăruia dintre noi (locul fiecărui vorbitor). Limba maternă reflectă conștiință, conștiință de sine, este cea care definește identitatea, reprezintă o legătură emoțională cu o anumită comunitate lingvistică; în mod spontan, face posibilă dezvoltarea unor capacități creative (jocul lingvistic, umorul). Și, nu în ultimul rând, trebuie amintit ca o caracteristică faptul că tăcerea și visul au loc, cel mai adesea, în limba maternă. Ca o concluzie, putem spune că limba, limba maternă este instrumentul cel mai important al gândirii.

Propunem o definiţie generală a limbii şi anume: limba ca instrument al comunicării interumane este ceea ce o anumită societate într-o anumită epocă consideră a fi limbă[1]. În pofida tuturor încercărilor posibile de a defini conceptul de limbă (Saussure, Greimas, Pierce, Jakobson etc.), limba nu poate să funcționeze decât pe segmente socio-istorice determinate, în strictă concordanță cu tradițiile, cultura și mentalitatea epocii. Pe lângă faptul că este instrument al comunicării, limba este o putere din punct de vedere politic și social.

Chiar și pentru majoritatea lingviștilor, limba reprezintă doar un domeniu de cercetare, înseamnă căutarea și stabilirea unor reguli și legi. Însă limba, mai ales limba maternă, este mai mult decât existența unui ansamblu de reguli și legi: este un fenomen special, factorul determinant al vieții noastre, al comunității în care trăim. Având în vedere acest rol al limbii de factor determinant în viață, este importantă învățarea, însușirea ei cât mai bună și corectă încă din copilărie, ca apoi, aceeași importanță să o aibă și nivelul de conștientizare a limbii materne, nivel la care se poate ajunge pe parcursul vieții.

Nu e necesar ca fiecare vorbitor să știe totul despre și din limba sa maternă. Este de ajuns existența unei „echipe” de elită, formată din numeroși membri, specialiști (lingviști). Această echipă veghează asupra limbii și face tot posibilul ca utilizarea ei să fie cât mai corectă, adecvată, elevată; membrii echipei sunt acei oameni care sunt capabili și de formarea și de utilizarea conștientă a limbii, în comparație cu ceilalți vorbitori ai limbii respective.

După părerea specialiștilor, însușirea limbii începe din momentul în care ne naștem. Acest proces care abia începe nu poate fi numit încă însușirea limbii materne, întrucât apar doar semnne, indici care arată drumul spre posibilitatea de însușire a unei limbi. Sunt specialiști care afirmă că odată cu nașterea individului apar și unele caracteristici ale limbii materne. Știm că melodia, intonația limbii materne se însușește încă înainte de naștere, prin comunicarea mamă-făt.

[1]Ana Guțu, *Despre controversata problemă a limbii și identității în Republica Moldova* http://anagutu.net/files/2011/01/

BDD-V1605 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:50 UTC)

Uneori, comportamentul subconştient, necontrolat al individului dă semne, semnale despre activitatea continuă, neîncetată a limbii materne în creierul nostru şi despre cât de bine este înfiptă, aşezată această limbă. Aceste semne, semnale ale subconştientului apar în anumite împrejurări şi ne trădează, ne dau de gol referitor la limba noastră maternă. Este vorba de situaţii în care activitatea limbii materne nu poate fi suprimată, ca de exemplu, atunci când numărăm (în majoritatea cazurilor numărăm în limba maternă), ori în cazul limbajului folosit în somn, nemaivorbind de situaţiile tensionate, când se poate constata folosirea unor interjecţii care izbucnesc necontrolat.

Cercetările au arătat că acţiunile cotidiene ale omului sunt dirijate, mai mult, de emoţii şi nu de raţiune. S-a arătat că în limba maternă mai uşor ne asumăm riscuri, decât într-o limbă străină. Într-o limbă străină luăm decizii cu raţiunea, în timp ce în limba maternă în luarea deciziilor predomină emoţia.

În funcţie de cât de mult a păstrat o limbă sau alta din gândirea non-verbală, imagistică (este vorba de utilizarea metaforelor, a comparaţiilor şi despre modificările survenite în cuvânt), se poate stabili capacitatea gradului de nuanţare a unei limbi, nuanţare de care, în mare măsură, depinde dificultatea de însuşire a limbii respective.

Referitor la relaţia dintre limba maternă şi identitate se poate spune că *limba maternă este stâlpul identităţii care ne însoţeşte de-a lungul vieţii*. Conştiinţa de identitate este criteriul primordial al existenţei umane. Identitatea a devenit o cerinţă care, în acelaşi timp, reprezintă şi o siguranţă: trebuie să ştiu cine sunt, ce sunt, ce caracteristici mă definesc şi pe baza acestora trebuie să-mi clarific apartenenţa, identitatea.

Limba maternă nu este o categorie sociolingvistică. Ea reprezintă o comoară, cu un conţinut simbolic şi emoţional pe care vorbitorul sau vorbitorii comunităţii îl atribuie propriei lor limbi. Acest conţinut simbolic se amplifică atunci când vorbitorul şi comunitatea se identifică cu limba şi în limba respectivă, prin aceasta deosebindu-se de alţii. Este dreptul elementar al fiecărui om să-şi definească şi să-şi declare identitatea. De aici rezultă dreptul la limbă maternă, dreptul de a folosi limba maternă şi dreptul la libera alegere a limbii (în cazul şcolarizării, de exemplu).

Pe de altă parte, pornind de la considerentul că importanţa rolului pe care-l joacă limba în identitatea comunităţii poate să difere de la o comunitate la alta (cu atât mai mult în identitatea individului), s-a ajuns ca anumiţi specialişti în domeniul ştiinţelor sociale chiar să nege existenţa legăturii dintre aceste două elemente, dintre limbă şi identitate. Există paradigme ideologice, care, în funcţie de interesele majorităţii sau ale minorităţii, recunosc ori neagă rolul determinant al limbii în definirea identităţii. Acest punct de vedere a fost formulat de specialişti care au afirmat că între limbă şi identitate nu este o legătură semnificativă, esenţială. Alţii spun că între limba primară şi limba secundară există doar mici diferenţe, de ordin cantitativ şi nicidecum calitativ, încât pierderea limbii materne, schimbarea limbii nu ar fi o problemă atât de mare cum încearcă să ne sugereze unii. În funcţie de mediul lingvistic al fiecărui individ se conturează şi se stabileşte relaţia lui faţă de bilingvism. Acesta trebuie să fie un bilingvism în care limba maternă

BDD-V1605 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:50 UTC)

domină, cu competenţe lingvistice de nivel superior (incluzând şi valorile regionale) şi cunoaşterea limbii statului la un nivel superior.

Conştiinţa de identitate nu poate fi înghesuită într-un tipar general, unitar şi fix. Există diferite tipuri de identităţi, de unde şi definiţii diferite pentru identitate. Diferenţele în definirea identităţii se explică cu interpretarea diferită a rolului factorului decisiv, a factorului cu o importanţă majoră în structura şi modelul identităţii respective.

Identităţile din Europa, în marea majoritate a cazurilor, sunt legate de cetăţenie. În ceea ce priveşte diaspora, elementul determinant în păstrarea identităţii lor este tradiţia, cultura. Cazul cel mai fericit este când comunitatea din diasporă aparţine aceleiaşi confesiuni religioase. Dacă nu aparţin aceleiaşi religii, atunci tradiţia este cea care le leagă printr-un fir direct de limba maternă – aceasta fiind singurul element comun. De exemplu, în identitatea maghiarilor din bazinul Carpatian, fiind destul de împărţiţi din punctul de vedere al religiei, factorul de bază, factorul cel mai important este limba. Spre deosebire de alte popoare (evrei, armeni) în rândul maghiarilor, negarea, refuzul limbii înseamnă şi refuzul identităţii. O altă limbă ne transpune într-o altă identitate. Părerea potrivit căreia în comunităţi minoritare şi fără limbă se poate dobândi identitate, poate fi considerată simplă iluzie.

Teoretic, este posibilă o identitate puternică şi fără o limbă maternă originară (cazul limbilor scoţiene, irlandeze). Acest lucru poate să prevestească dispariţia multor limbi, dar şi persistenţa, conservarea identităţii. Formularea şi reformularea culturii naţionale constituie o necesitate. În cadrul acesteia o politică lingvistică bine conturată, o strategie adecvată a limbii poate stabili cerinţele legate de limba naţională[2].

Identităţile au o anumită ierarhie. La nivelul inferior este identitatea locală, după aceea – identitatea de grupuri etnice, pe care se construiesc identităţile regionale, apoi identitatea culturală (naţională) şi peste acestea poate fi, de exemplu, identitatea europeană. În această ierarhie, la mijloc este naţiunea, cu caracteristica ei comună – limba. Identitatea de bază se leagă deci de naţiune, de limbă, în cadrul acestei identităţi se ajunge – prin doar câteva niveluri – la identitatea locală. Fiecare identitate locală, regională se caracterizează printr-o manifestare proprie, dialectală. Astfel, şi dialectele au propriul lor rol de a fi proclamatori de identităţi, de a fi şi ele printre cele care contribuie la consolidarea identităţii; având în vedere că în dialecte nu atât separarea o percepem, ci mai degrabă comuniunea. De aceea, sprijinirea dialectelor, a folosirii lor reprezintă o condiţie importantă în vederea păstrării limbii.

Se vorbeşte despre dubla sau chiar multipla identitate. Deşi sintagma, din punct de vedere semantic, este controversată. Teoretic, identitatea exclude dualitatea. Într-un fel, totuşi, este posibilă prezenţa dualităţii, atunci când factorii principali ai identităţii sunt separaţi şi fiecare dintre aceşti factori primeşte rangul de apartenenţă: astfel se poate vorbi despre identitatea cetăţenească, despre identitatea naţională, identitatea religioasă a unui individ. Dar în fiecare caz există un element dominant, care defineşte identitatea de bază. Cei care au studiat, studiază bilingvismul ori sunt chiar ei înşişi bilingvi, ei ştiu că există indivizi care au două limbi materne

[2] Géza Balázs, *Nyelvi szuverenitás. A nemzeti nyelvek és kultúrák változó helyzete az önrendelkezés és az identitás összefüggésében*, in „Magyar Tudomány”, Budapest, 2013/4, p. 454.

BDD-V1605 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:50 UTC)

învățate simultan și că aceștia aparțin a două culturi. Însă la vârsta maturității acești vorbitori își stabilesc ordinea celor două limbi primare, ordinea celor două culturi. Cu alte cuvinte, la un moment dat, acești oameni decid asupra faptului cine sunt ei de fapt.

Enunțul „în limba mea maternă spun ceea ce vreau să spun, iar într-o limbă străină spun ce pot" este plauzibil în culturi monolingve dezvoltate. Dar cunoaștem cazuri, de exemplu, scriitori care au devenit renumiți nu în limba lor maternă; și cazuri de limbi, „limbi materne", care nu sunt destul de bine dezvoltate, formate, limbi în care nu se poate exprima totul sau orice, trebuind să se recurgă la o limbă străină. Majoritatea limbilor materne nu sunt dezvoltate în aceeași măsură.

Fenomenul care se poate constata în general, referitor la scăderea nivelului culturii și al limbii, are un efect destabilizator asupra limbilor standard și asupra dialectelor. Este greu de stabilit influența societății informaționale, a tehnologiilor asupra culturii și asupra diferitelor limbi, dar cu siguranță se poate afirma că acestea duc la accelerarea unor schimbări în limbă.

Mișcările naționale din zilele noastre își revendică propria limbă, odată cu revitalizarea limbii își recreează limba maternă care a fost dată uitării, își consolidează și își reînnoiesc identitatea. Diversitatea caracteristică zilelor nostre și tendința care se manifestă în procesele diversității nu sunt altceva decât încercări de a păstra, în ciuda globalizării, diversitatea culturală, lingvistică și etnică: să nu uităm că diferența constituie o bogăție.

Sloganul european „unitate prin diversitate" se bazează, în primul rând, pe diversitatea lingvistică, și în consecință, culturală a Europei.

BIBLIOGRAPHY:

1. Balázs Géza, *Nyelvi szuverenitás. A nemzeti nyelvek és kultúrák változó helyzete az önrendelkezés és az identitás összefüggésében*, in „Magyar Tudomány" (Revista Academiei Maghiare de Științe), Budapest, 2013/4, p. 453-458.
2. Boldea, Iulian, *Memorie, identitate și comunicare interculturală,* la Conferința „Comunicare, context, interdisciplinaritate", Târgu-Mureș, 22-23 noiembrie 2012 (conferință indexată ISI) http://www.upm.ro/cci12/volCCI_II/Pages%20from%20Volum_texteCCI2-2.pdf, p. 17-26.
3. Guțu, Ana, *Despre controversata problemă a limbii și identității în Republica Moldova* http://anagutu.net/files/2011/01/
4. Moldovanu, Gheorghe, *Politică și planificare lingvistică*, Chișinău, Editura ASEM, 2007.

BDD-V1605 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:50 UTC)